

עיון ראשון

השלטון המקומי – המגזר השלישי: עיריית ירושלים – עמותות הרווחה

גדליה אורבך

ירושלים: תוכנית המוסמך לניהול מלכרי"ם וארגונים קהילתיים ע"ש שוורץ:
האוניברסיטה עברית בירושלים. 2006. 125 עמודים

מחקרו של ד"ר גדליה אורבך, מומחה לשלטון מקומי, המרצה בתוכנית המוסמך לניהול מלכרי"ם של בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד באוניברסיטה עברית בירושלים, מתחקה אחר מערכת יחסי הגומלין בין עיריית ירושלים לבין ארגונים ועמותות של המגזר השלישי, המספקים שירותי רווחה מגוונים שבעבר סיפקה העירייה. האם מדובר בהפרטה? האם במיקור חוץ? ההפרטה של שירותים מקומיים מתרחשת מזה שנים רבות, אך התחום לא נחקר עדיין ביסודיות ולא נתעב בדפוסים מסודרים. יש בו אי בהירויות רבות, אך הוא משפיע על השירותים החברתיים בישראל ומשנה את אופיים. העירייה הנחקרת, עיריית ירושלים, והעמותות שפועלות בשירותה ומספקות שירותים לתושביה הן מקרה פרטי, ועם זאת מייצג. מחקר זה מבהיר ומגלה חלק מהיחסים המורכבים בין השלטון המקומי למגזר השלישי. המחבר מציג בששת פרקי הספר סקירה של התיאוריה, בעיקר השוואה עם דמוקרטיה מערבית המתנהלות באופן דומה או שונה, ממשיך בסקירת המצב בישראל ואז מקדיש שלושה פרקים לירושלים. הפרק האחרון, מאתגר לתוכנית: מסקנות והמלצות, מציע כמה שיפורים בתחום הקשר עם העמותות, הבקרה והפיקוח והיחסים עם התושבים.

מאזן הכוחות בתהליך התקצוב

אבי בן בסט ומומי דהן

ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה. 2006. 194 עמודים

בספר בוחנים המחברים, כלכלנים מהמחלקות לכלכלה ולמדיניות ציבורית באוניברסיטה העברית, את כללי המשחק בגיבוש תקציב המדינה ושואלים אם אלה משקפים, בנוסף להבטחת משמעת תקציבית, גם את סדרי העדיפויות של החברה בישראל. הם בודקים בעיקר את מידת הריכוזיות של משרד האוצר בתהליך התקצוב מול משרדי הממשלה והכנסת ומשווים אותה למדינות אחרות. חוק ההסדרים זוכה להתייחסות מיוחדת ונבדק יתרונו בעתות משבר, כמו גם מחירו במונחי דמוקרטיה ויעילות בימים כתיקונם. הספר

מסתיים בהצעה לעיצוב מחדש של תהליך התקצוב בישראל המבקשת להתגבר על החסרונות המאפיינים תהליך זה כיום.

מארקס באַנפילד: מבוכתו של הקשר השמאלי

אמיר בן-פורת

תל אביב: קו אדום, הקיבוץ המאוחד. 2007. 263 עמודים

המחבר הוא סוציולוג בחוג למדעי ההתנהגות במסלול האקדמי של המכללה למנהל, החוקר את הכדורגל הישראלי. הוא מנתח את הנתק שבין התיאוריה המארקסיסטית לבין משחק הכדורגל (אֶנפילד הוא מגרשה של קבוצת ליברפול). הספר מגלה שהכדורגל נולד במחצית השנייה של המאה התשע-עשרה, במקביל להולדת המארקסיזם באנגליה. המשחק, שהפך להיות הספורט המזוהה ביותר עם מעמד הפועלים, לא התקבל בעין יפה אצל האינטלקטואלים השמאליים שראו גם בו "אופיום להמונים". מנהיגי האיגודים המקצועיים ופוליטיקאים של תנועות השמאל, לעומתם, עמדו די מהר על חשיבותו של המשחק כמגייס המונים וכמעצב תודעה מעמדית. הספר מנתח ומסביר את הנתק ההיסטורי בין התיאורטיקנים של המעמד לבין המעמד עצמו. פרקיו האחרונים של הספר – השמיני והתשיעי – מוקדשים לתולדות הכדורגל בארץ ישראל באותו הקשר: של הציונות הסוציאליסטית ותנועת הפועלים שלה.

בבית ולא במוסד: על הזכות למות בבית

ישראל דורון (עורך)

ירושלים: אשל, האגודה לתכנון ולפיתוח שירותים למען הזקן בישראל. 2006. 300 עמודים

ישראל דורון, משפטן מבית הספר לעבודה סוציאלית והחוג לגרונטולוגיה באוניברסיטת חיפה, מפתח בספר את הדין על ההתמודדות עם המוות בבית, לאור הגידול המשמעותי במספר הזקנים בישראל ובמקומות רבים בעולם המעדיפים למות בבית ולא במסגרת מוסדית. בספר אחד-עשר מאמרים המחולקים לשישה פרקים. במסגרת הפרולוג מובא סיפור אישי של עדו גל על נושא הספר. בשער הראשון שני מאמרים הפותחים את הדין, ואחריהם שיערים על המשפחה והחברה, על חוק, אתיקה וההיבט היהודי, על רפואה וסיעוד ולסיום פרק על השינויים הפיסיים שנחוץ לערוך בבית כדי לאפשר את זכותם של אנשים זקנים למות בבית בכבוד.

“תפתחו משטרה!”: מהגרי עבודה בישראל

נורית וורגפט

תל אביב: תעודה, עם עובד. 2006. 217 עמודים

נורית וורגפט, עיתונאית **בהארץ** המתמקדת בנושא הפליטים ומהגרי העבודה בישראל, פותחת את ספרה בסיבות הבאתם של מהגרי העבודה לישראל, שהחלה בשנת 1977. היא מתארת את העובדים, המתווכים והמבריחים, הקבוצות המעורבות כמה שהפך להיות סחר בבני אדם. היא ממשיכה לפרק **גדודי העבודה השחורה**, שבו היא מתארת דרך סיפוריהם של עובדים את הסחר במהגרי העבודה ואת העסקאות הנעשות על גבם, בלי שיוכלו לעשות דבר בשל תקנת הכבילה למעסיק, שמכונה בספר **תקנת העבדות**. את החלק השלישי של הספר היא מקדישה לתור הזהב של קהילות מהגרי העבודה, התקופה שבה גדלו ופיתחו מנהיגות ושירותים עבור עצמן. קצו של תור הזהב הגיע עם הקמת משטרת ההגירה ועם מדיניות הגירוש וההסתה נגד העובדים הללו, שפירקה את מעט הנורמליות שיצרו לעצמם כאן. בחלק הרביעי, **הילדים הסמויים מהעין**, מתוארת המדיניות או, נכון יותר, ההתעלמות הממוסדת מילדי מהגרי העבודה והשלכותיה על הילדים הללו ועל רווחתם. בסוף הספר מצורף נספח המעדכן את היחס לילדים ומזכיר את ההחלטה של ממשלת ישראל להעניק מעמד חוקי לרוב ילדיהם של מהגרי העבודה כחסדר חד פעמי לשעה. בחלק האחרון של הספר מתארת המחברת את חייהם כיום של מהגרי העבודה, בצל סכנת גירוש מתמדת, ומציינת שהם עדיין רבים מאוד, כמעט מאתיים אלף איש, שמרקם חייהם השברירי ממילא עד 2003 נהרס כמעט לחלוטין, אך הם עדיין חיים בינינו שקופים עוד יותר משהיו.

Handbook of community movements and local organizations

R.A. Cnaan & C. Milofsky (Editors)

New York: Springer. 2007. 436 pages

רם כנען וקרל מילופסקי ערכו ספר ובו עשרים ושבעה מאמרים המוקדש לבניית מסגרת מושגית להבנת ארגונים קהילתיים ותנועות חברתיות הצומחות מלמטה, בעיקר אלה הקטנים וללא כוונות הרווח. בין המאמרים המוגשים כחטיבה אחת יש מאמרים המביאים המשגות כלליות של קהילה, הון חברתי וחברה אזרחית, מאמרים על התארגנויות קהילתיות במרחבים שונים ובממדים שונים ומאמרים על סוגיות מסוימות בתחום

התארגנויות בקהילה. הספר מספק מקורות חדשים בנושאים מוכרים אשר הרענון יאה להם; למשל: טיבן של קבוצות לעזרה עצמית, סוגיית הכללתם או הדרתם של מתנדבים בארגונים קהילתיים, אבחון קהילות, הקשר בין תחושת קהילתיות לבניית קהילה. בין כותבי המאמרים מיטב החוקרים בתחום, ובהם הילל שמיד על מנהיגות וגוסטבו מש על קהילות מישראל באינטרנט.

Social epidemiology: Strategies for public health activism

J. G. Cwikel

New York: Columbia University Press. 2006. 613 pages.

פרופסור ג'ולי צוויקל מהמחלקה לעבודה סוציאלית באוניברסיטת בן גוריון כתבה על אפידמיולוגיה חברתית ספר שבו היא מבהירה את המושג ומפתחת אותו. הספר מתחיל בפרקים המגדירים אפידמיולוגיה חברתית, את הקשר בין בריאות הציבור לבין בעיות חברתיות. החלק השני של הספר מספר את תולדות בריאות הציבור, הרפואה ואיך התפתחה האפידמיולוגיה החברתית. החלק השלישי מוקדש לשיטות, ויש בו פרקים על מודלים תיאורטיים, שיטות תיאור, מערכי מחקר ותוכניות הערכה הנהוגים בתחום זה. החלק הרביעי והאחרון מציע שורה של יישומים בתחומים ספציפיים. יש בו פרקים על מחלות כרוניות, על מניעת חבלות ואלומות, על מחלות המועברות באמצעות יחסי מין ובראשן האיידס, על מפגעים סביבתיים וחשיפה של קהילות ואנשים עובדים לזיהום סביבתי. הפרק המסיים הוא על מהגרים ואוכלוסיות מיוחדות ועל האתגרים המצפים לתחום בעתיד.

Community Disability Services

I. Dempsey & K. Nankervis (Editors)

USA: UNSW Press. 2006. 398 pages

קובץ מאמרים המשלבים סוגיות תיאורטיות ופרקטיות של מתן שירותים לאנשים עם מגבלות. המאמרים מבוססים בעיקר על הניסיון שנצבר באוסטרליה ובניו-זילנד, ומכוונים לאלה שעובדים או מכשירים עצמם לעבוד בשירותים בתחום הנכויות. המאמרים מתמקדים בנושאים אישיים, ארגוניים וחברתיים, המשפיעים על חייהם של אנשים עם מגבלות בכלל ושל אנשים עם מגבלות התפתחותיות בפרט.

נושאי המאמרים: האתגרים של נכות בחברה מודרנית לאור מודלים שונים של נכות; ניסיון החיים ושאיפות של אנשים עם נכויות; העקרונות המנחים את הקהילה והשירותים; גישות לזיהוי ומיפוי צרכים אינדיווידואליים; שירותים המעודדים פיתוח יכולות וכישורים אישיים ומקדמים השתתפות אזרחית; מדיניות שירותים לאנשים עם מגבלות ויישומה בפרקטיקה; אתיקה מקצועית של שירותים; זמינות שירותים והתאמתם; השפעות ההקשרים הארגוניים בשירות והכשרה של נותני השירות.

Good kids from bad neighborhoods: Successful development in social context

D.L. Elliot, S. Menard, B. Rankin, A. Elliot, W.J. Wilson, & D. Huizinga

New York: Cambridge University Press. 2006 397 pages.

קבוצת חוקרים מתחומים שונים במדעי ההתנהגות והחברה מאוניברסיטת קולורדו ארצות הברית ערכה מחקר בין תחומי על התפתחות מוצלחת של נוער בשכונות עניות ומקופחות בדנוור ובשיקגו. המחקר שאל איך ילדים מהשכונות הגרועות ביותר מצליחים או נכשלים בפיתוח ערכים, יכולות ומחויבויות שמובילים לחיים יצרניים, בריאים ואחראיים בבגרות. המחקר שם דגש חזק על השפעות שכונתיות, אבל השתמש במודל רב-הקשרים שבחן גם השפעות חברתיות אחרות הרווחות בשכונות אלה. המחקר מעריך מהי ההשפעה הייחודית של השילוב בין שכונה, משפחה, בית ספר, קבוצת שווים ותכונות אישיות על התפתחות מוצלחת. הספר סותר את המיתוס האומר שלגדול בשכונה ענייה ודלת משאבים זהו כמעט בהכרח מתכון לכישלון מתמיד בחיים ולפתולוגיה אישית, כי רוב הנערים והנערות שנחקרו במסגרת המחקר המתואר השלימו בהצלחה את מטלות ההתפתחות בתקופת הנעורים.

Language of the gun: Youth, crime, and public policy

B.E. Harcourt

Chicago: The University of Chicago Press. 2006. 278 pages

הספר שנכתב בידי פרופסור למשפטים באוניברסיטת שיקגו מסכם את התרשמויותיו וחוויותיו של הכותב משורה של ריאיונות שערך עם נערים במוסד סגור לעבריינים בני 17-12 (The Catalina Mountain School), שבו כלואים 150 נערים שביצעו עבירות רבות, אך הספיקו להשתחרר לפני הגיעם לבגרות. הספר מבקש להבין את את השפה הסמלית

והרגשית של כלי הנשק ונשאי כלי הנשק. הוא מבקש להבין מה הנערים רואים ברובים ולמה הם נמשכים אליהם כל כך. הוא מגלה בתשובותיהם מפתחות להבנת הנחות מוקדמות חברתיות המשפיעות על עיצוב מדיניות חברתית וחקיקה בתחום זה בארצות הברית. המחבר מתייחס לתיאוריות קרימינולוגיות מרכזיות, ומעמת אותן עם ממצאים ורשמים מתוך הריאיונות שערך, בעיקר עם האפקטיביות של כליאת בני נוער במתקנים סגורים.

Elder abuse and mistreatment: Policy, practice and research

M.J. Mellor & P. Brownell (Editors)

New York: The Haworth Press. 2006. 258 pages

שתי החוקרות מתחום העבודה הסוציאלית באוניברסיטאות **ישיבה** ו**פורדהאם בניו יורק** ערכו ספר על הזנחה והתעללות באנשים זקנים. בספר שלושה-עשר מאמרים בשלושה חלקים. החלק הראשון מוקדש לנושאים של מדיניות, השני לפרקטיקה והשלישי למחקר בתחום זה. החולשה הפיסית הגדלה והולכת של אנשים זקנים מעמידה אותם בסיכון גבוה להיפגע מהתעללות או מהזנחה קשה. זקנים נפגעים, כלכלית בעיקר, בידי בני משפחה צעירים ובידי זרים הרואים בהם יעד קל לגניבה ולסחיטה. התעללות בזקנים חוצה שירותים ומערכות מוסדיות ומקצועיות ודורשת תיאום בין עורכי דין, עובדים סוציאליים, רופאים, אחיות, בתי משפט ומשטרה. זוהי קבוצת האוכלוסייה שאך תשומת לב מועטה הוקדשה להזנחתה עד היום. ספר זה הוא אחד מהספרים המיועדים למלא את החסר.

Understanding the mixed economy of welfare

M. Powell (editor)

Bristol: The Policy Press. 2007. 249 pages.

בספר זה, שנערך כספר לימוד על כלכלת הרווחה ומדיניות חברתית בבריטניה, אחד-עשר פרקים שנכתבו בידי מחברים שונים. העורך מסביר בפרק ההקדמה מהי כלכלת רווחה מעורבת, ובפרק הסיכום את השינויים שהלייבור החדש הנהיג בכלכלת הרווחה ואת החלקים הנשכחים, לדעתו, של מימון ורגולציה בתחום זה. בלב הספר פרקים על ההקשר ההיסטורי של כלכלת רווחה מעורבת, על רווחה ממלכתית, רווחה פרטית, רווחה קהילתית, רווחה בלתי פורמלית, מיסוי כמדיניות רווחה ורווחה תעסוקתית. בחלקו

השלישי של הספר שני פרקים המספקים פרספקטיבה השוואתית של כלכלת רווחה והבנת ממדיה הגלובליים והעל-מדינתיים של רווחה מעורבת.

Social work in a risk society: Social and political perspectives

S.A. Webb

Houndmills: Palgrave Mcmillan. 2006. 278 pages

סטיבן ווב מאוניברסיטת סאסקס בבריטניה מביא בספר זה ניתוח סוציולוגי ביקורתי, השונה מעט מהמקובל בתחום השיח הביקורתי על מקצוע העבודה הסוציאלית. הנחתו היא שנחוץ מעבר ערכי והמשגתי שיהפוך את הפרקטיקה של העבודה הסוציאלית ליותר רלוונטית כלכלית, פוליטית ו חברתית להשקפת העולם הניאו-ליברלית, המבכרת את ניהול הסיכונים על פני שיטת הרגולציה (הפיקוח) שנהגה במקצוע בעבר. להערכתו, התופעה המרכזית שהמקצוע מתמודד עמה מאז ומעולם היא קיומו המתמיד של סיכון, ולכן ייקל לאמץ מודל התערבות התואם את השקפת העולם הניאו-ליברלית שהיא ההקשר שבו פועלת העבודה הסוציאלית בשנים האחרונות בבריטניה (ובישראל). הוא מציע לראות בסיכון וברגולציה שני קטבים, שהם גם מושגים התלויים זה בזה הדדית, ולבסס על אלה פרקטיקה שמעניקה תוקף מחודש למושגים כמו טיפול (care), חמלה, סולידריות וערכים משותפים.